

átriová záhrada - Dudák v súvislosti s heslom *záhrada (rímska záhrada)*: záhrada v *rímskom dome*; rastliny v nej boli pestované v kvetináčoch, vázach ap.; často sa v átriových záhradách pestovali vzácne importované rastliny; súčasťou výzdoby bola centrálna obdĺžniková nádrž (*impluvium*); typ rímskej záhrady prebrali *Mauri* (záhrada arabská) a od nich Španieli (záhradná výzdoba *patia*); pozri *antická záhrada*

átriový dom - obytný dom v antickom *Ríme*; pozri *rímsky dom*, *rímske umenie*

2.obytný dom z 2.poloviny 20.storočia ohraničený a pred okolím uzavretý múrom, s vlastným dvorom alebo záhradkou; pozri *architektúra*

átrium - 1.centrálna časť *rímskeho domu* s krbom a kultovými výklenkami, do ktorej vyúsťovali vchody z obývacích miestností (pozri *alae*); zvyčajne obklopené *peristylom* a smerom hore otvorené; s *compluvium* a *impluvium*; z átria sa vyvinul neskoršie *rajský dvor*, *ambit*, *nartex*, *patio*; pozri *tablinum*, *pinakotéka*; *architektúra rímska*, *rajský dvor*, *patio*

2.vnútorňý dvor s *fontánou/kašnou*, plastikou a zeleňou; pozri *architektúra*; *interiér*

3.*nartex* ranokresťanskej a stredovekej *baziliky*

4.*peristyl* ranokresťanskej a stredovekej *baziliky*

Atropos - z gréc. – „Neodvratná“; v *gréckej mytológii* jedna z bohýň *osudu*, ktorá prestrihuje niť osudu a života; v *rímskej mytológii* tiež používané jej meno, alebo menej často latinský variant *Morta*; pozri *Moiry*, *Parky*; *grécka mytológia*, *smrť*

Attá - synonymum semitskej bohyně *Anat*

Attika - tiež *Atika*; historické územie v hornatom kraji stredného Grécka; od 8.st.pr.Kr. jej územie a zjednotené obyvateľstvo tvorilo súčasť aténskej obce *polis*; podľa mýtu jej prvým človekom bol *Kekrops*, ktorý v spore bohov *Atény* a *Poseidóna* svojím hlasom rozhodol v prospech bohyně; pozri *Iónovia/Jónovia*; *Triptolémus*; *grécka antická kultúra*; vo *vázovom maliarstve* pozri *parataktická kompozícia*

[http://it.wikipedia.org/wiki/Attica_\(periferia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Attica_(periferia))

attická keramika - v súvislosti s *orientalizujúcim obdobím/protokorinským štýlom*: attická keramika zhrnuje proto-attické obdobie v rokoch 710-675 pr.Kr., kedy sa korinská keramika od *geometrického štýlu* postupne uchyľovala k jednoduchým postavám mytologických zvierat a kvetinovým vzorom (pozri *kobercový štýl*); geometrické prvky (čiary a vlnovky) a figurálne motívy koexistovali spolu navzájom; typickým predstaviteľom tohto obdobia je *Analatos* maliar, ktorý sa pokúšal vzdialiť od prísno geometrickej symetrie; v jeho keramike sa postupne objavuje stále viac zvieracích postáv (psy, kone, kohúty, orly), mýtických bytostí (*sfinxy*, *Pegas*, *kentauri*), ktoré majú stále viac naturalistických črt, a kvetinové motívy (*palmety*); ornament jeho váz vyplňal celý povrch, ako to bolo typické pre orientalizujúce obdobie a proto-korinský štýl (pozri *horror vacui*); *Analatos* maliar sa stal tvorcom novej technológie čiernej figurálnej maľby, ktorej pozornosť bol sústredená na figúry mužov (pozri *grécke vázové maliarstvo čierneho figurové*); tak sa stalo, že v *Attike* vyrástla celá generácia umelcov a hrnčiarov sama odmietla starú technológiu používanú v *orientalizujúcom období*; vedome hľadali naturalistický výraz figúry (väčšinou mužskej) a začali používať čiernu kresbu; attická keramika sa tematicky rozšírila: objavujú sa na nej športové preteky *chariotov*, bojové scény a, rovnako ako v predošlom období, mytologické bytosti; postupne sa stalo čierne figurové vázové maliarstvo stále populárnejšie; cez niektoré podobnosti s *korinskou keramikou* tohto obdobia bádatelia odmietajú rozhodujúci vplyv korintskej keramiky na attickú; neskoré proto-attické obdobie trvalo od 650-610 pr.Kr.; nádoby z tohto obdobia sú veľmi nápadité, s dokonalou maľbou; celkom však zmizla farebnosť keramiky, ktorá teraz bude čierne biela (jej moderný názov je *šiesta technika*); tieto snahy keramikov súviseli s prvými pokusmi použiť namiesto čiernych postáv červené figúry; na začiatku týchto snáh je *amfora Maliara Nessa*, ktorá bola objavená v *Aténach* 615 pr.Kr. a je nazvaná *Amfora Nessa*; monumentálna váza zachycuje scénu zabitia kentaura *Nessa Héraklom* a *Perseom*, ktorý vyhnal *Gorgony*; nádoba je prevedená výhradne čierne figurálnou technikou; drobné kvetinové motívy prezrádzajú korinský vplyv, ktorý však už nie je dominantný (pozri *orientalizujúce obdobie*); pozri *grécke vázové maliarstvo*, *grécke vázové maliarstvo čierneho figurové*, *šiesta technika*, *technika na bielom pozadí*

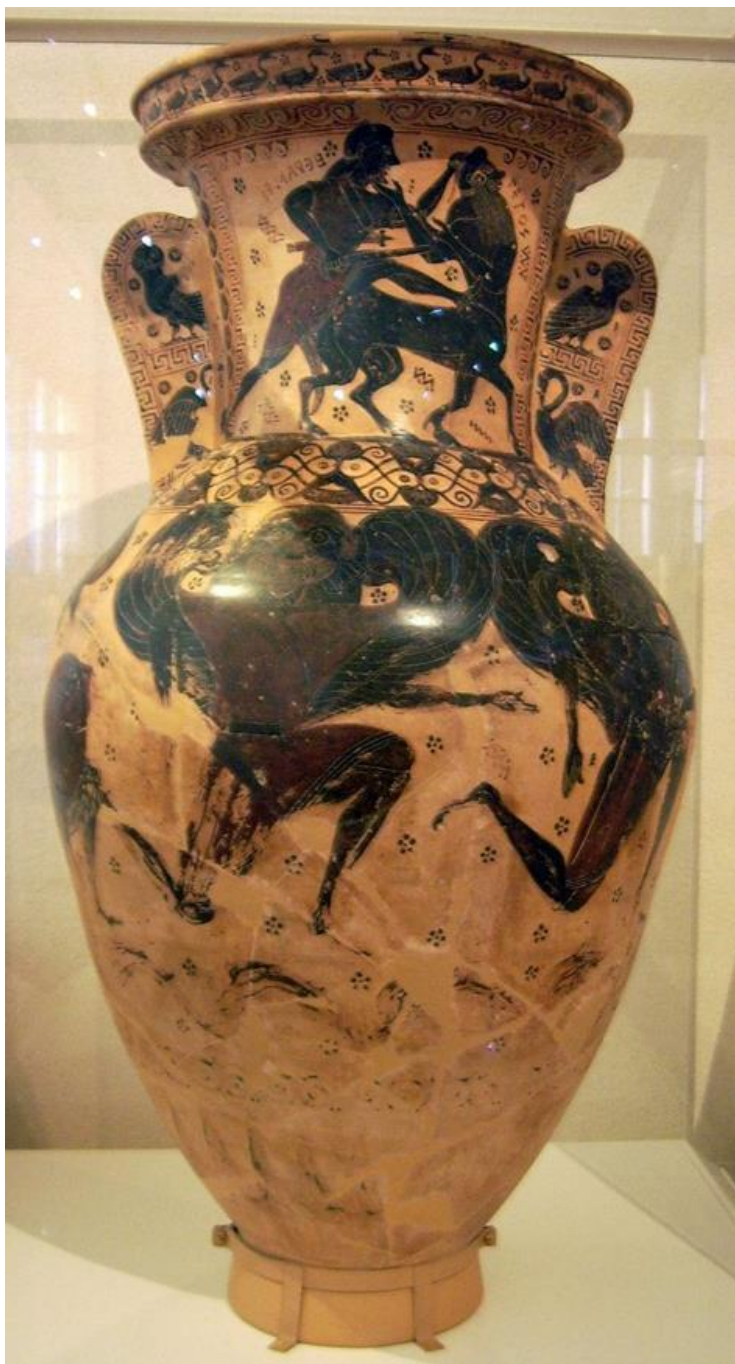
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%8E%D1%89%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%8C

Analatos maliar: Lútroforos s dvojicami tancujúcimi za zvukov aulu (proto-attické obdobie, 690 pr.Kr.)

Skyfos na prelamovanej nohe so sfingami, labuťami a supom (technika na bielom pozadí, proto-attická keramika, 700 pr.Kr.)

Maliar Ness: Tzv. Amfora Nessa; Zabitie kentaura Nessa Heraklom a Perseom. Perseus vyháňa Gorgony (attická čierno figurová keramika, 620-610 pr.Kr.)

Attila - Atila

Attis/Atys - 1. maloázijský boh z dvojice *Kybelé-Attis*, podoba sumerských *Tammuza* a *Ištar*, egyptských *Usíreva* a *Izidy/Isis*; pozri *maloázijské božstvá*; *granátovník*
2. v *gréckej mytológii* syn kráľovnej *Onfaly* a *Hérakla*, zakladateľ novej dynastie lýdskych kráľov, do ktorej sa počítal aj kráľ *Kandaulos*, zvrhnutý v pol. 7.st.pr.Kr. Gygom

Zamarovský: pastier *Atys/Attis* pochádzal z *Frygie*; bol synom nymfy *Nany*, ktorá ho porodila po zjedení plodov *mandľovníka*; vynikal takou krásou, že sa doňho zaľúbila bohyňa *Kybele*; keď slávil *Attis* svadbu s dcérou frygického kráľa, *Kybele* vstúpila do hodovnej siene, aby si ho odvieďla; hostia sa rozutekali od strachu a *Attis* ušiel do hory, kde v zúfalstve spáchal samovraždu; z jeho krvi potom vyrástli *fialky*; v Malej Ázii bol *Attis* bohom a symbolom zániku a zrodu života v prírode; *borovica* symbolizovala zimu a *fialky* symbolizovali jar; na počesť *Attisa*

Frýgovia a Lýdčania konali slávnosti s divými obradmi v prírode a v chrámoch bohyně Kybele; do Grécka prenikol kult okolo 300pr.Kr. a splýval s kultom *Dionýza* a v Ríme s kultom *Osirisa* (egyptského *Usíreva*); výjavy z mýtu o Attisovi sa zachovali vo *vázovom maliarstve* a najmä na reliéfoch gréckych a rímskych *sarkofágov*

Biedermann v súvislosti s heslom *granátovník*: podľa jednej legendy nymfa počala Attisa potom, čo sa dotkla *granátovníka*; pozri *diviak*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Attis>

ATU – skratka angl. názvu systém Aarneho-Thompsona-Uthera; rozšírený a prepracovaný *AaTh katalóg*, *katalóg rozprávkových bytostí* a ľudových povestí súčasnosti; jeho prvú verziu zostavil a publikoval r. 1910 fínsky *folklorista* Antti Aarne

Atum/Atoem - prvý z *deviatich bohov Onu*, zakladateľ a stvoriteľ bohov, sveta a ľudí, vládca *heliopoliského panteonu*; zobrazovaný ako chrobák, *had* alebo *prapahorok*; hrdina početných mýtov; jeho priamymi potomkami boli *Šov* a *Tafnut*; v spojení s *Cheprerom* predstavoval zapadajúce slnko; pozri *egyptskí bohovia*, *solárne božstvá*, *stvoriteľské mýty*; *slina*

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Atoem>

Atys - Attis

aubade - franc. www v súvislosti s heslom *alba*: alba v literatúre a hudbe je *provensálska ľúbostná pieseň* o rannom lúčení sa od milého; jej synonymom je *aubade*

Aucassin a Nicolette - anonymný stredoveký francúzsky chantefable, alebo kombinácia prózy a poézie (doslovne „spievaný príbeh“) z 12. alebo 13.st.; je známy z jediného pozostaleho rukopisu, objaveného 1752 francúzskym historikom Jean-Baptiste de La Curne de Sainte-Palaye; Štylisticky, chantefable kombinuje prvky mnohých starých francúzskych žánrov, ako je chanson de geste (stredoveká pieseň typu eposu), lyrické básne a dvorský román, čo sú literárne formy zavedené už v 12.st.; ide o príbeh saracénskej dievčiny Nicolette, predanej vikomtovi Beaucaire a Aucassina, syna grófa Garina z Becure, ktorý sa do nej tak zaľúbil, že odmietol brániť územie svojho otca pred nepriateľmi; gróf syna uväznil a Nicolette zamkol do veže; Dievčaťu sa podarilo uprchnout a keď počúva nárek Aucassina v cele, utešuje ho sladkými slovami; aby vyskúšala jeho lásku a oddanosť, utečie do lesa a tam naňho čaká; keď je prepustený z väzenia, dopočuje sa od pastierov o jej altánku v lese, nájde ju a obaja sa rozhodnú odísť z krajiny; nasadnú na loď, aby sa dopravili do fiktívnej krajiny Torelore; sú však zajatí saracénskymi pirátmi a oddelení od seba; Aucassin sa vracia loďou späť domov, zatiaľ čo Nicolette ide domov; pri pohľade na svoje mesto si pripomenie, že je kráľovskou dcérou, ktorú čaká kráľovská svadba; aby sa jej vyhla, oblečie sa do odevu *trubadúra* a vypláva za svojím milým; ten ju okamžite pozná, keď mu spieva vlastný dobrodružný príbeh;

http://en.wikipedia.org/wiki/Aucassin_and_Nicolette

M. Stokes: Aucassin a Nicolette (19.st.)
Ch. Demuth: Aucassius a Nicolette (1921)

audienčná sála - sála audienčná

Audra - v starej nórcine Auðr – „Prosperita“; v *severskej mytológii* boh prosperity, syn personifikovanej noci Nott a Naglfara, strýko boha hromu Thora a nevlastný brat personifikovanej zeme Jord; Audra je doložený v Próze Edda skompilovanej v 13.st.; viac o ňom nie je známe; pozri *ľudia severskej mytológie a legendy*, Snorriho Edda

<https://en.wikipedia.org/wiki/Au%C3%B0r>

Audran, Benoit - (†1721);

A. Audran, J. Audran podľa Ch. Le Brun: Bitka Alexandra a Porusa (lept, rytina, 18.st.)

Audran, Jean - (†1756);

Auer Jakob - (†1706); rakúsky sochár; pozri *rakúski sochári 17.st.*

http://es.wikipedia.org/wiki/Jakob_Auer

J. Auer: Apollo a Dafne (17.st.)

Aufricht Karol - pozri *fotografia sociálna, fotografia slovenská*

K. Autricht: Tak sme sa živili IV.
K. Autricht: Tak sme sa živili III.
K. Autricht: Deti

K. Autricht: Nezamestnaní

K. Autricht: Košíky

K. Autricht: Deti

K. Autricht: Nezamestnaní

Auge - v gréckej mytológii *Aténina* kňažka a matka *Telefa*, ktorého porodila *Heraklovi*

Augiáš/Augeias - v gréckej mytológii elidský kráľ, syn *Hélia*, pre ktorého *Hérakles* čistil chlievy; pozri *Elida*, *Faetón*

Augiášove chlievy - v gréckej mytológii šiesta (?) z 12 prác (pozri *dodekathos*), ktoré musel *Hérakles* vykonať pre kráľa Augiáša, syna *Hélia*; chlievy vyčistil za jeden deň tým, že do nich zviedol dve rieky, jednou z nich bola *Alfeiros*; čistenie Augiášových chlievov sa v renesancii stalo predobrazom výjavu *Kristus vyháňa peňazomencov z chrámu/Vyčistenie chrámu* (Hall)

-v gréckej mytológii *Alfeios* a *Peneus* boli dve rieky, ktorých korytá zviedol *Hérakles*, aby za jediný deň vyčistil *Augiášov chliev*; bola to piata (?) z dvanástich úloh

www: Herakles mal nezávideniahodný osud; bol synom tírynskej kráľovnej *Alkmény* a najvyššieho boha *Dia*; hneď po narodení musel zahrdúsiť, ktoré na neho poslala *Diova* žiarlivá manželka *Héra*; ako dospelý muž (tiež vďaka *Hére*) musel slúžiť mykénskeho kráľovi *Eurystovi*; ten mu prikázal splniť dvanásť ťažkých úloh, z ktorých siedma (?) znela: vyčistiť Augiášov chliev, ktorý sa nečistil 30 rokov a bolo v ňom tisícky dobytky; práca bola odporná, hoci nie nebezpečná; Herakles kráľovi navrhol, že to urobí za jeden deň, ak za to dostane desatinu stáda; Augiáš súhlasil; Herakles vyhnať dobytok na pašu, vykopal priekopu k blízkym riekam *Alfea* a *Penea* a vpustil z nich vodu do chlieva, aby odniesla nečistotu; potom zahnať stádo späť a prihlásiť sa u kráľa o odmenu; Augiáš mu ju odmietol dať a navyše ho urazil poznámkou o tom, že *Diov* syn si nemusí privrábať čistením chlieva; Herakles si to zapamätal a keď sa mu naskytla príležitosť, pomstil sa; keď splnil všetky úlohy a dosiahol slobodu, prišiel do *Elidy* s veľkým vojskom a zničil Augiášove kráľovstvo a jeho samého zabil

Herkules čistí Augiášove chlievy presmerovaním riek Alfea a Penea (detail rímskej mozaiky z Lírie, 201 - 250 pr.Kr.)

augírium - miesto, kde rímsky *augur* veštil; pozri *sup* (Biedermann)

Augsburg - pozri *knihtlač*; *krst* (Lurker); *Nemecko*; *L. Furtenagel, J. Breu St.; mesačné obrazy*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Augsburg>

H. Schedel (tlač): Augsburg (kolorovaný drevoryt z Norimberskej kroniky, 1493)

H. Vogtherr ml.: Deň na námestí Perlach v Augsburgu (detail kópie mesačného obrazu, 1550)

J. Ch. Haffner: Augsburg (1754)

augsburské mesačné obrazy - pozri *mesačný obraz*

augur - starorímsky kňaz a veštec (pozri *veštenie*), ktorý veštil z letu, kriku vtákov; pozri *saliovia*, *auspicio*; *rímska mytológia*, *augirium*; *rímske náboženstvo*

august - pozri *mesačné obrazy*

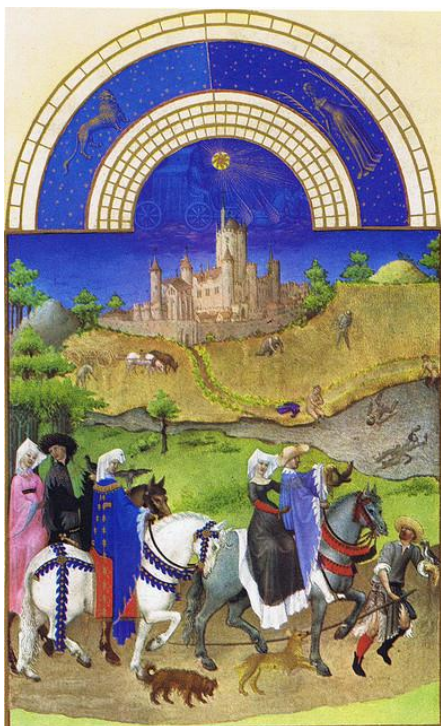
Mnich Pantaleone: August. Zber hrozna (mesačný obraz a zverokruhovú znamenie Lev, dlážková mozaika Katedrály Santa Maria Annunziata v Otranto, Taliansko, 1163 - 1165)

August. Mlátenie obilia (mesačný obraz zo stredovekého rukopisu)

August. Žatva (mesačný obraz z francúzskeho rukopisu)

Jean z Limburgu: August (mesačný obraz z Hodiniek vojvodu z Berry, 1412-1416)
August. Šľachtická družina (mesačný obraz z Breviarium Grimani, Flámsko, 1510)

Autor neznámy: August (augsburský mesačný obraz, 1531)

HB podľa Jörge Breua St.: August (augzburgský mesačný obraz, 16.s.)

Augusta Jaroslav - (†1970); český maliar pôsobiaci na Slovensku; maliarske vzdelanie zavŕšil štúdiom u J. Úprku, ktorý ho získal pre národopisnú tematiku; r. 1901 sa podieľal na založení *maliarskej kolónie* v Detve a r. 1903 patri k zakladateľom *Grupy uhorsko-slovenských maliarov*, ktorá bola ojedinelým vystúpením pronárodne orientovaných umelcov; bol ovplyvnený európskou *plenérovou* maľbou a slovenskou krajinou; vynikal ako autor žánrových a sociálne ladených obrázkov (pozri *realizmus sociálny*), v ktorých dokázal zachytiť svojrázne ľudské typy vrátne etnografických črt; tvoril v podtatranskej obci *Vážec*; precestoval a maliarsky spracoval *Liptov*; r. 1920 sa trvalo usadil v *Banskej Štiavnici*, kde sa stal profesorom kreslenia

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_732/Jaroslav%20Augusta

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/simpleSearch//query=au%3A%22Jaroslav+Augusta%22>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/results?orderBy=RELEVANCE&page=1&items=21&query=au:%22Jaroslav%20Augusta%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/results?orderBy=RELEVANCE&page=1&items=21&query=au:%22Jaroslav%20Augusta%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/results?orderBy=RELEVANCE&page=1&items=21&query=au:%22Jaroslav%20Augusta%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data>

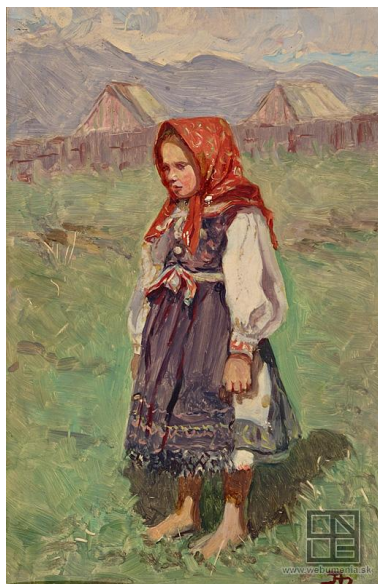
<http://www.webumenia.sk/autor/284> (prehľad diel)

J. Augusta: Slepá z Detvy (1903)

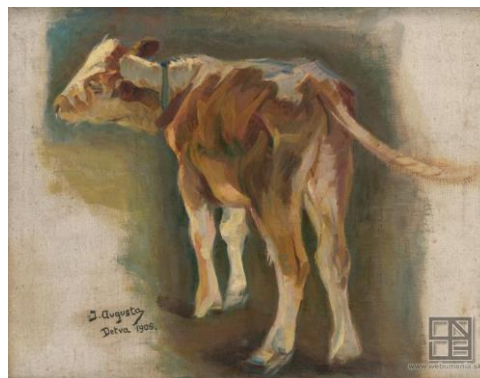
J. Augusta: Sedliak (1911)

J. Augusta: Dievčatko na lúke (1900-1910)
J. Augusta: Detvanka (1906-1916)

J. Augusta: Krajina z Detvy (1904)
J. Augusta: Náčrty k Oraniu. Vážec (1919)

J. Augusta: Kriváň v hmlách (1912)
J. Augusta: Štúdia teliatka (1912)

J. Augusta: Pri kolíske (1903)

Augustín z Hippo - (†430); jeden zo štyroch *cirkevných otcov* uznávaných západnými kresťanskými cirkvami, hlavný predstaviteľ *patristiky* (pozri *Gregor Naziánsky*, *Ambróz*); jeho matkou bola sv. *Monika z Tagasty*; podľa svojho súčasníka, *Hieronyma*, vo svojich raných rokoch bol silne ovplyvnený *manicheizmom* a *neoplatonizmom*; po svojom krste a konverzii na kresťanstvo v roku 387 Augustín vyvinul jeho vlastný prístup k filozofii a teológii; vytvoril prvú ucelenú kresťanskú filozofiu dejín: učenie o božej obci, všeobecnom panstve cirkvi, ktoré stojí proti pozemskému štátu - ríši *diabla* (dôležitá úloha v boji *pápežstva* so svetskými feudálmi); predchodca *scholastiky*; zakladateľ rádu *augustiniánov*; zobrazovaný ako biskup v *ornátu* alebo ako mních v čiernom mníšskom rúchu; *atribúty*: kniha, *kríž*, horiace srdce so šípmi; pri jeho nohách zobrazovaný *anjel* alebo dieťa s lyžicou - znak nepremožiteľnosti sv. *Trojice* (dieťa nemôže preliať more lyžicou); pričleňovaný mu aj *orol*; zobrazovaný aj ako sediaci učenec alebo extatický hľadač božej pravdy

pozri *milosrdný Samaritán*; *páv* (*Heinz-Mohr*); *Nový zákon*; *Posledný súd*, *Ukrižovanie*; *Rana a kalich* (*Hall*); *manichejizmus*; *atribúty*, *symbols*, *alegérie* a *prirôvnania*; *Biblia*; *Etruria*; *kompozícia*; *adamiti*; *Cathedra Petri*

http://it.wikipedia.org/wiki/Impero_romano_d%27Occidente

http://en.wikipedia.org/wiki/Augustine_of_Hippo

https://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BD_Augustin

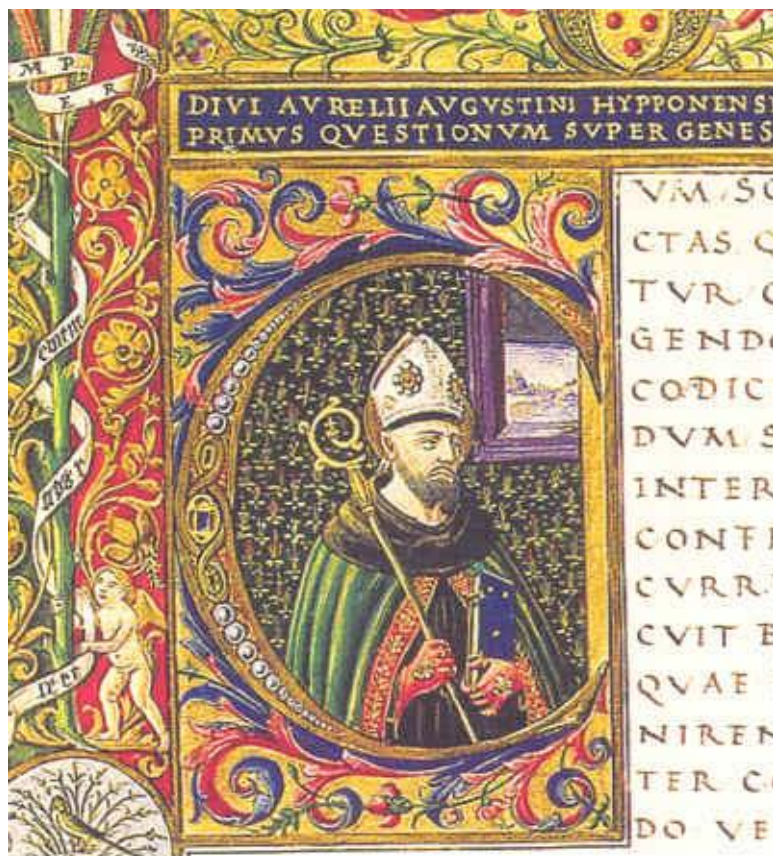
<https://www.google.sk/search?q=Conversion+de+saint+Augustin&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CD8QsARqFQoTCM6szeja3ccCFURcFAod-HMGsg&dpr=1>

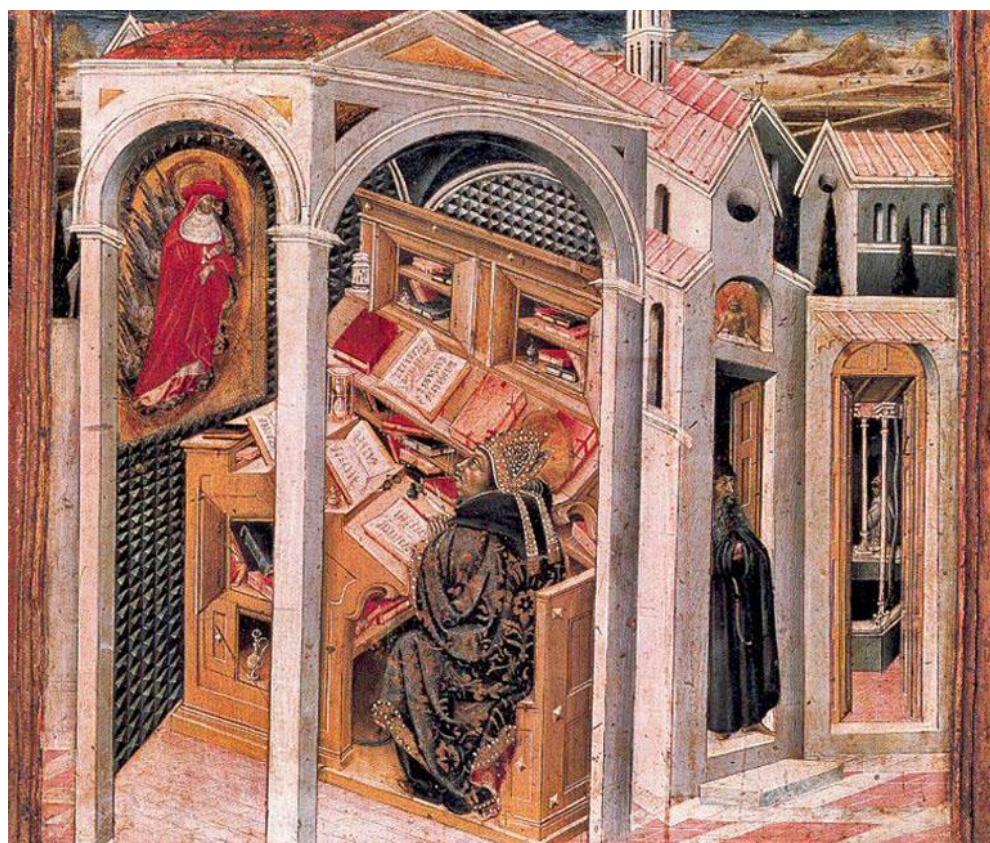
Francúzsky anonym: Sv. Augustín spisovateľ (kópia rukopisu De doctrina Christiana, 11.st.)

Sv. Augustín odovzdáva sv. Norbertovi svoju rehoľu (iluminácia, okolo r. 1140)

Pisár Fiorentino: Sv. Augustín (1438)

G. di Paolo: Sv. Augustín má videnie sv. Hieronyma (1465)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sv. Augustín (Norimberská kronika, 1493)

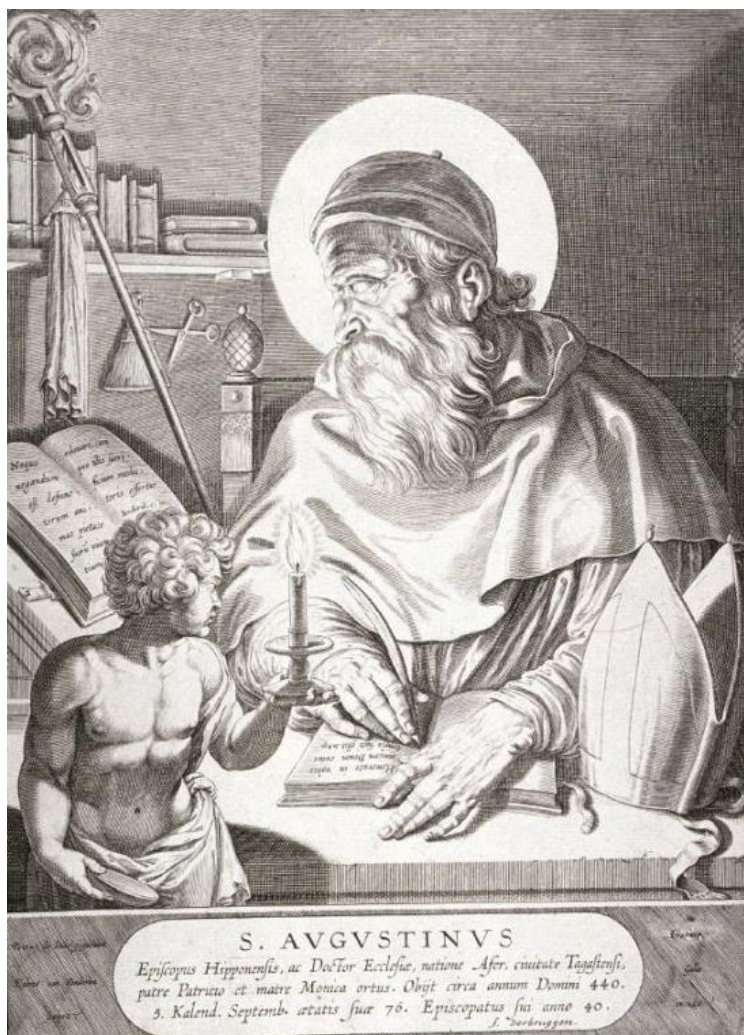
Tizian: Sv. Augustín (16.st.)

J. Tintoreto: Zázrak sv. Augustína (16.st.)

A. J. van Londersee: Sv. Augustín (rytina zo série Trophaeum Vitae Solitariae, 1598)

E. van Panderen: Sv. Augustín (rytina, 16.-17.st.)

A. Wierix ml.: Cirkevný otec Augustín (rytina, 16.-17.st.)

J. de Valdés Leal: Konverzia a krst svätého Augustína z Hippo sv. Ambrózom (1673)

Guercino: Sv. Augustín, Ján Krstiteľ a Pavol Pustovník (1637-1638)

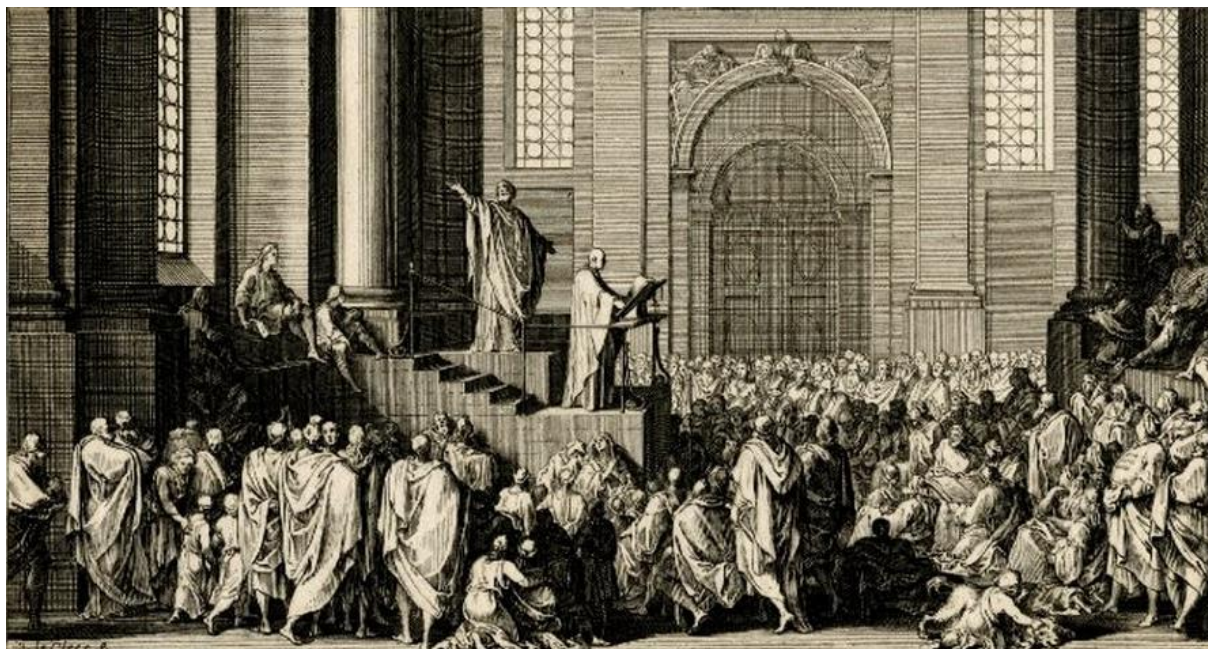
P. P. Rubens: Svätý Augustín (17.st.)

C. Coello: Triumf sv. Augustína (1664)

J. A. Fridrich: Sv. Augustín z Hyppo (rytina, 1725-1775)

S. Leclerc: Sv. Augustín káže veľkému davu v kostole (rytina, 1704)

E. Ch. Heiss: Sv. Augustín (mezzotinta, 18.st.)

Ch.-A. Coypel: Obrátenie sv. Augustína (1736)

Neznámy rezbár: Sv. Augustín (pendant k postave biskupa sv. Ambróza z oltárnej kompozície, okolo 1730)

Stredoeurópsky maliar z 2. polovice 18.storočia: Sv. Augustín (1750-1800)

augustiniáni - *eremiti (pustovníci)*; stredoveký cirkevný rád založený sv. Augustínom, určený pre duchovnú správu nad mestom; jeden zo štyroch hlavných žobravých rádov (*františkáni, dominikáni, karmelitáni*); augustiáni nosia biele rúcho alebo čierne rúcho - *sutanu*, previazanú v páse čiernym ľanovým cingulom, špicatú kapucňu; s rádom augustiánov v Prahe na Karlove späť *matutinale* a *vesperale*, ktorých *iluminácie* sú zaraďované medzi najlepšie diela *knižnej maľby českej*; pozri sv. Norbert, sv. Bernard z Aosty/z Mentonu, Tomáš z Villanoy, sv. Mikuláš z Tolentina; *kresťanské rády/rehole*; *Matka trvalej pomoci*

augustus - lat. – „vznešený“

1.čestný titul rímskeho *cisára* z čias principátu; pozri *cézar*

2.v neskorej *Rímskej ríši* jeden z *titulov* rímskych cisárov, označenie hodnosti *panovníka*; pozri *cézar*

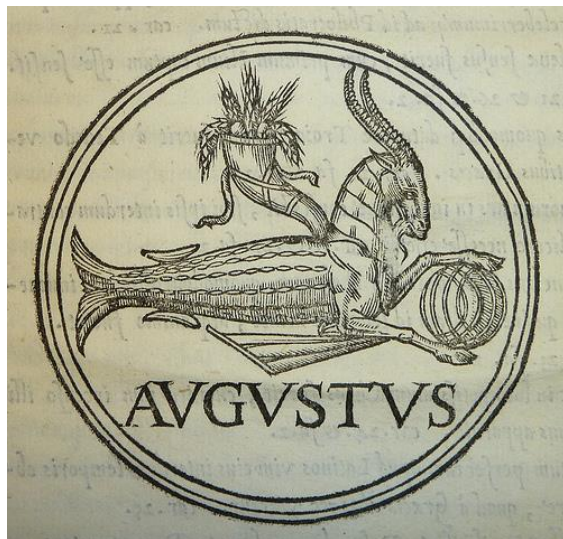
Augustus Gaius Octavius - (†14); adoptívny syn G. I. Caesara; po prevzatí moci prijal meno Augustus (Vznešený); prvý rímsky cisár (*cézar*); v boji o vládu v ríši porazil 36 pr.Kr. Antónia a Kleopatru a vytvorením principátu završil politickú činnosť Caesara; jeho doba bola zlatým vekom rímskej literatúry (*Vergilius, Ovidius, Horatius*)

-v súvislosti s heslom *kararský mramor*: ťažba sa začala až v dobe vlády *Julia Caesara* (1.st.pr.Kr.); jeho nástupca, cisár Augustus, vďaka carrarským lomom urobil z tehlového *Ríma* mramorové mesto

Biedermann v súvislosti s heslom *jablko*: na antickej *minci* sa zachoval obraz troch *gúľ* predstavujúcich tri svetadiely známe v časoch cisára Augusta (*Ázia, Afrika, Európa*; pozri *rímske mince*)

pozri *Caesarea*; *Kleopatrine ihly*; *antikvariát*; *Alexandria*; *Romulus-Quirinus*; *reliéfy Campanove*

http://www.google.sk/imgres?imgurl=http://farm4.staticflickr.com/3114/5712379767_e57538009e_z.jpg&imgrefurl=http://www.flickr.com/photos/58558794@N07/5712379767/&h=640&w=483&sz=242&tbid=hAj70k_vb_tezM:&tbnh=98&tbnw=74&zoom=1&usq=fg5xtUnHEJqi8QYdBE6gZ2Qs90o=&docid=-p-SKdhVedLIMM&sa=X&ei=Gwy0UbHkJYa6hAeKm4GgDw&sqi=2&ved=0CFAQ9QEwBw&dur=374

Gaius Octavianus Augustus
Kozorožec s guľou sveta (znak rímskeho cisára Augusta)

Guercino: Kleopatra a Octavianus (1630-1649)

aukcia umelecká - z lat. augere – „množiť, dražiť“; auctus – „rozmnoženie“; vrcholná forma predaja umeleckého *diela*, prístupná zvyčajne iba tým, ktorí sa preukážu istou kúpyschopnosťou; jej priebeh je súčasne spoločenskou a prestížnou záležitosťou; pre vlastnú aukciu je stanovená predajná cena diela, vydražovať sa však začína zvyčajne aj od ceny o polovicu nižšej, ktorá sa zvyšuje podľa ponuky; pre aukciu sa vydávajú špeciálne *aukčné katalógy*; pozri *CINOA*; *album*, *alonž*, *expertíza*; *Sotheby's*, *Christie's*, *SOGA*; *umelecký obchod*; *starožitnosť*; *Óda na radosť*

SME: slovo pochádza z latinského *auctio*, čo znamená množiť, rozmnožovať; princíp všetkých aukcií bez ohľadu na to, čo sa v nich predáva, je v zásade rovnaký; stanovená minimálna cena predmetu sa ponukami jednotlivých záujemcov stupňuje podľa vopred stanovených pravidiel až k poslednej, ktorú licitátor (osoba poverená riadením a usmerňovaním aukcie) úderom kladivka potvrdí; aukcie majú dlhú tradíciu, konali sa už v starovekom *Ríme*; aukčný predaj sa s obľubou využíva v oblasti umenia, aukčné domy *Sotheby's* alebo *Christie's* sa stali synonymom obchodu s umením; ich slovenským *pendantom* je aukčná sieň *Soga*, ktorá pôsobí na trhu od 1997; aukčný predaj je vyhľadávaný aj preto, že niektorí *zberatelia* považujú nakupovanie v *galériách* za nudné, vzrušuje ich súboj s iným záujemcom o rovnaké dielo

Aukčná spoločnosť SOGA - slovenský aukčný dom v Bratislave, zriadený popri *starožitníctvu* Artisan počiatkom 90.rokov; štvrtročné *akcie* v priestoroch SND; ďalšie ciele spoločnosti: vybudovanie umelecko-historickej konzistentnej zbierky maliarstva s dôrazom na slovenskú modernu 1.pol.20.storočia; sponzorská činnosť: vydávanie knižných publikácií a katalógov z kultúrnej a výtvarnej oblasti; vydávanie revue o výtvarnom umení; zabezpečenie stálej prevádzky vo výstavnej sieni SOGA; adresa: Bratislava, Rybárska brána 2, tel./fax 421/7/54435326

<http://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aktuality/top-dielo-114-vecnej-aukcije-francesco-rizzo-da-santacroce-cca-1494-cca-1545>

<http://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcije/32-letna-aukcija-vytvarnych-diel?page=3>

<http://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcije/102-jarna-aukcija-vytvarnych-diel?page=2>

<http://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcie/79-aukcia-sucasneho-slovenskeho-umenia?page=3>

Aukčná spoločnosť DARTE -

<http://www.dartesro.sk/?act=online-aukcia>

aukčný katalóg - *katalóg* diel určených na aukčný predaj; obsahuje vyobrazenie, údaj o autorovi alebo *atribúcii*, názov diela, technické údaje, stav diela, pôvod, literatúra, ktorá sa k dielu vzťahuje, predpokladanú aukčnú cenu, právne podmienky nadobudnutia diela, záruky pravosti, reklamačné podmienky; pre svoju spoľahlivosť sú aukčné katalógy dôležitým prameňom pre *kunsthistorikov*, lebo odrážajú dobové hodnotenie diela, sú dokladom o pôvode a niekedy aj o existencii strateného diela, stavu, pohybu; najstarší holandský katalóg pochádza z roku 1616, francúzsky z 1699, nemecký 1711; pozri *inventár zbierok*

aula - 1.vnútný dvor gréckeho a *rímskeho domu* obklopený *peristylom*; zhora otvorený, bez strechy (gr. aula – nehmotný); pozri *architektúra rímska*
2.rímska slávnostná stĺpová sieň v *paláci*
3.označenie pre rímsky *palác*
4.stredná *loď* starokresťanskej *baziliky*
5.slávnostná sieň verejných budov, škôl; pozri *Alexandrijská knižnica*

pozri *sála; architektúra*

aula regia - v preklade – „kráľovská aula“ - reprezentačná *sála paláca* napr. vo *falci*; pozri *sála*

auletrida - z gréc. *aulos* – „flauta“; typ gréckej spoločnice - *prostitútky*, ktorá sa zaoberala hrou na *flautu* a *tancom*; na rozdiel od nižšie postavenej *dikteriady* mala právo vo vyhradených dňoch opúšťať verejné domy *dikteriony*; tešila sa určitej zhovievavosti svojich spoluobčanov; zobrazenia auletrid časté vo *vázovom maliarstve*; pozri *hetéra; tibicinae, fidicinae; grécka antická kultúra*

Aulis -

<http://it.wikipedia.org/wiki/Aulide>

aulos - starogrécka *flauta*, *dychový nástroj* pozostávajúci z dvoch spojených píšťal s hmatovými otvormi; z neho vyvinutá starorímska *tibia*; podľa jednej verzie objaviteľkou *aulu* bola bohyňa *Aténa* (pozri *Marsyas*); pozri *diaul, syrinx, Panova píšťala*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Aulos>

Creusa maliar: Satyr hrajúci na aulos (červeno figurová kotylé, 400-390 pr.Kr.)

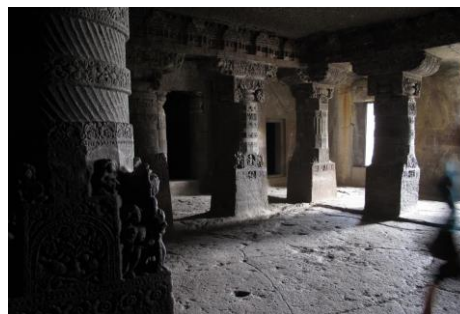
Ault George Copeland - (†1948); americký umelec, stúpenec *precisionizmu*

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=1091

AUM - posvätná slabika *indického náboženstva* (pozri *védy*, *sanskrt*), ktorá v sebe symbolizuje: A-Brahma, U-Višnu, M-Šivu; obsahuje v sebe podstatu všetkých zvukov; pozri *trimúrti*; *óm/matra*

au premier coup/u premje ku - franc. – „na prvý pohľad“; francúzsky termín pre taliansky výraz *alla prima*
aura - *aureola*

Aurangábád - mesto v západnej Indii s kultovou lokalitou deviatich budhistických jskýň zo 7.st., jedna z 2.st.; predstavujú klasické obdobie indického umenia; pozri *Adžanta*, *Elóra*

stúpa v aurangábádskej jaskyni
aurangábádska jaskyňa

aurangabádska jaskyňa

aura (pole) - v alternatívnej medicíne a *mystike* ťažko postrehnuteľná fosforencencia obklopujúca každý predmet a jav; podľa niektorých názorov je identická s biopolom (bioradiáciou); vo vedeckých kruhoch sa existencia aury považuje za pochybnú; auru možno údajne vnímať zrakom, sluchom, čuchom, chuťou i hmatom alebo citom; vo fyzikálnom zmysle je aura údajne *emanačnou* energiou hmoty, ktorá väčšinou nemá dost energie, aby sa stala vnímateľným žiarením; niekedy je to fosforencencia, inokedy elektromagnetické siločiar;

Farby aury:

červená - vodcovský talent, pribojnosť, silné ego, ale aj nervozita a sebaláska

oranžová - harmónia, ľahká spolupráca, starostlivosť, praktickosť, ale aj lenivosť či lajdáckosť

ružová - finančný a hmotný úspech, rozhodnosť

žltá - tvorivosť, vynikajúci úsudok, spoločenskosť, ale aj tendencia klamať

zelená - mierumilovnosť, prirodzená schopnosť liečiť, ale i tvrdohlavosť a nepoddajnosť

modrá - pozitívne naladenie, úprimnosť, česťnosť, ale aj ťažkosti v dokončovaní úloh

indigová - zodpovednosť za ostatných, sklony k humanite, ale tiež neschopnosť povedať "nie"

fialová - duchovný a intelektuálny pokrok, ale i vytváranie dojmu nadradenosti

zlatá (najsilnejšia farba) - schopnosť tvrdo pracovať a uskutočniť takmer všetko, pokoj, osobné čaro

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Aura_\(pole\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Aura_(pole))

[https://en.wikipedia.org/wiki/Aura_\(paranormal\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Aura_(paranormal))

aura (syntóm) - perцепčná porucha sprevádzajúca niektoré migrény alebo záchvaty; často sa prejavuje ako vnímanie podivné svetlo, nepríjemný zápach alebo zmätené myšlienky

[https://en.wikipedia.org/wiki/Aura_\(symptom\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Aura_(symptom))

Aurea - (†666); panna a abatiša kláštora St. Martiala v Paríži, v ktorom sv. *Elígius* umiestnil 300 dievčat, aby sa zdokonaľovali v zbožnosti; keď Aurea zomrela, spolu s ňou zomrelo 160 mníchov na *mor*; pozri *kresťanskí svätci*

<http://www.bartleby.com/210/10/045.html>

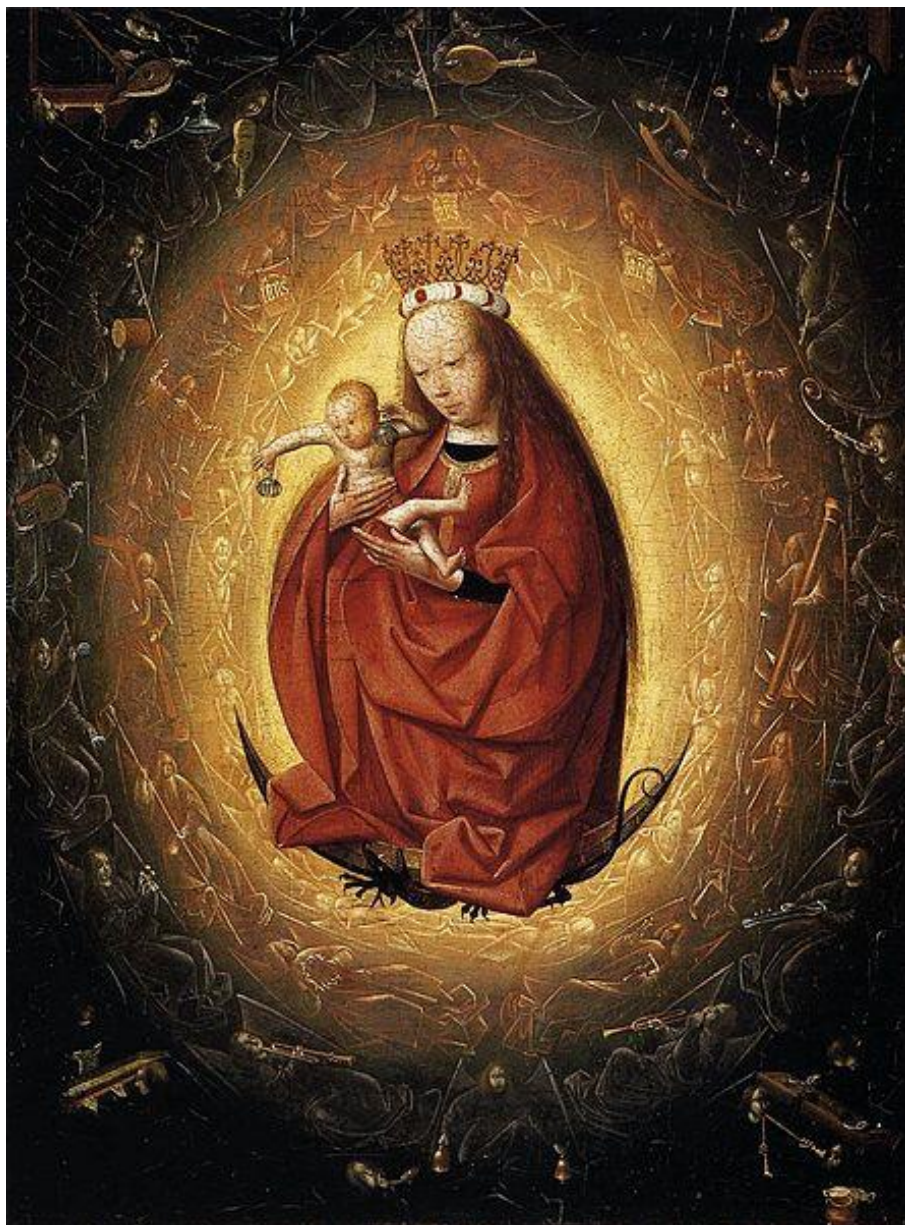
M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Aurea (Norimberská kronika, 1493)

aureola/zlatožiara - 1. *svätožiara* kruhového alebo mandľového tvaru obklopujúca hlavu alebo celú postavu božstva alebo svätcov alebo ich *symbolov* (napr. okolo barančeka, symbolu *Krista*; pozri *agnus Dei*); najmä obklopuje figúru *vzkrieseného Krista* (pozri *vzkriesenie*) alebo *Pannu Máriu*; svojím určením aj významom sa líši od *nimbu*, *manderly/mandorly*; pozri v *budhizme* aureolu z pávích pier okolo *Buddhu*
2. v *polygrafii* nežiaduci svetlý okruh okolo odtlačku, ktorý vznikol chybným upravením tlačiarenskej farby

Biedermann: výraz aureola označuje žiaru, ktorá sa zdá, že vychádza z celej postavy, nielen hlavy; je zvlášť *atribútom* božskosti a je vyhradená Kristu, najmä pri *Premene Pána*, a Panne Márii

P. Veneziano: Panna Mária a Ježiško s dvoma donátormi (1325)

Geertgena tot Sint Jans: Oslávenie Márie. Madona s Ježiškom (15.st.)

V. Carducho: Videnie sv. Františka (1631)

aureolin - Smith: alternatívnym názvom je *žlt' kobaltová*; z lat. aurum - „zlato“

aureus - zlatá rímska minca

aurignacien/oriňasjen - kultúra z počiatku mladšieho *paleolitu* 37 000 - 28 000 pr.Kr.; podľa osady Aurignac v južnom Francúzsku; jaskyňa *Laussel*, *Pech-Merle*; pozri *mladopaleolitické umenie*, *paleolitické jaskynné maľby*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Aurignaziano>

auripigment - tiež *žlt' kráľovská*, *orpigment*; existuje v dvoch variantoch: *auripigment žltý* a *červený*

auripigment žltý - tiež *žlt' kráľovská*, *massikot*; auripigment, ktorý tvorí žiarivo žlté farbivo; pozri podrobne *massikot*

auripigment červený - tiež *auripigmentum*; červené *farbivo minerálne*, siřník arzeničitý; málo stály na svetle, nestály s farbami obsahujúcimi olovo alebo meď, jedovatý; v prírodnom stave sa nazýva *realgar* (v *pompejskom maliarstve* spomínaný ako *auripigmentum*)

auripigmentum - tiež *auripigment červený*; v preklade - „zlaté farbivo“; pod názvom *auripigmentum* uvádzané Plíniom St. (†79) v súvislosti s *pompejským maliarstvom*; *pigment* (chemicky siřník arzenitý As_2S_3) známy už v *staroveku* ako grécky *arsenikon*; zvláštnosťou tejto farby bolo, že z farebnej plochy nanesej aj najsplývavejším *rukopisom* vystupovali kryštáliky rozdrveného nerastu a vyvolávali trblietanie; *auripigmentum* bolo miešané s octom, vínom a žľčou (tá sama o sebe slúžila ako *žlt'* v knižnej *iluminácii*); pre svoju jedovatosť opustený koncom 14.st. a zastúpený *žltou olovnatou*; obľuba *auripigmentu* stúpala ešte raz v 19.st. (pozri *auripigment/žlt' kráľovská*); pozri *opperment*

www v súvalioati s heslom *farby Egyptanov*: ako žlté pigmenty používali Egypťania rôzne prírodné okre a oxidy a od konca Novej ríše aj *auripigment*

Aurora - *rímska bohyňa* rannej zory; obdoba gréckej bohyne *Eós*; v službách Auróry bol okridlený *Pegas*; pozri *rímska mytológia*

A. Gentileschi: Aurora (1625-1627)

G. Reni: Auróra a Apolón (1612-1614)

Aurora a Cephalus - pozri *Kefalus*

auspice - v starovekom *Ríme* božské znamenia (pozri *augur*); pozri *veštenie*, *rímska mytológia*, *rímski bohovia*; *Roma*

Austrália - pozri *čaringa/tjuringa*; *australity*, *kauri*, *alcheringa*, *tallowood*, *aborigéni*

<http://www.yvettedefrance.com/Photos-du-monde/A1/austra.htm>

australity - Täubl: odrody *kremičitanu* pomenované podľa náleziska v *Austrálii* (rovnako ako *vltavíny* pomenované podľa nálezísk v *Čechách*, v povodí *Vltavy*); *tektit* (pozri *impaktit*), prírodné kremičitanové sklo (pozri *sklo prírodné*); pozri *drahokamy* a *polodrahokamy*

austrálska mytológia - pozri *alcheringa*

austrálske umenie - v úzkom význame umenie primitívnych národov *Austrálie*, *aborigénov*: skalné maľby a predmety pomaľované svätými znakmi, ktoré mali pozitívne zmeniť osud kmeňa, *bodypaiting* pri iniciačných obradoch, maľba na eukalyptovej kôre: *röntgenový štýl* maľby zobrazujúci kosť a dôležité orgány, *totemová* symbolika; v náboženských predstavách veľký význam mala a úloha „*dúhového hada*“ *Ungud*; duševnom živote viera v najvyššiu stvoriteľskú bytosť; pozri *čaringa*; *etnické umenie*, *primitívne umenie*

Skalné maľby domorodcov (severná Austrália)

Skálne maľby domorodcov (Ubirr, Kakadu National Park, Northern Territory, Austrália)

austrálske umenie domorodé - pozri *tiwi umenie*, *röntgenový štýl*, *etnické umenie*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Australian_Aboriginal_art

austrálske umenie domorodé súčasné - pozri *Warlukurlangu umelci*, *tiwi umenie*

https://en.wikipedia.org/wiki/Contemporary_Indigenous_Australian_art

austrálski umelci domorodí - pozri *M. Hudson* *Nampijinpa*, *D. Napangardi*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Australian_Aboriginal_artists

autalops, autula - *antilopa*

auto - v zloženinách prvá časť s významom sám, samo, seba, vlastný; tiež s významom automatický

autodafé - verejná poprava *kacírov*, najčastejšie *upálením*; *ohneň* sa chápe ako očistný plameň, ktorý ničí zlo a telesnú existenciu stríg a iných démonických bytostí; podľa katolíckej vierouky odstraňuje ohneň v očistci škvrnu *hriechu*; pozri *heretik*, *adamiti*, *picardi*; *ordálie*; *hranica*; *bosorky/strigy/čarodejnice* (Beliana); *inkvizícia*; *trest smrti*; sv. Tekla

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%83%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%84%D0%B5>

http://es.wikipedia.org/wiki/Auto_de_fe

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Autodaf%C3%A9>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Autodaf%C3%A9>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Heretical>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Sodomia>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Huszt%C3%A1k>

Herrada z Landsberga: Antikrist v podobe kráľa (Hortus deliciarum, 12.st.)

Jean Fouquet: Upaľovanie almarikánov pre kráľom Filipom II. francúzskym (iluminácia z Grandes Chroniques de France, 1455-1460)

P. Berruguete: Sv. Dominik de Guzmán preseda autodafé (1495)

H. Weiditz II.: Martýri (drevoryt zo „Sanctorum et Martyrum Christi Icones“ od Christian Egenolpha, 1520)

Anonymný rytec: Upaľovanie valdénstych v priebehu 13.st. (17.st.)

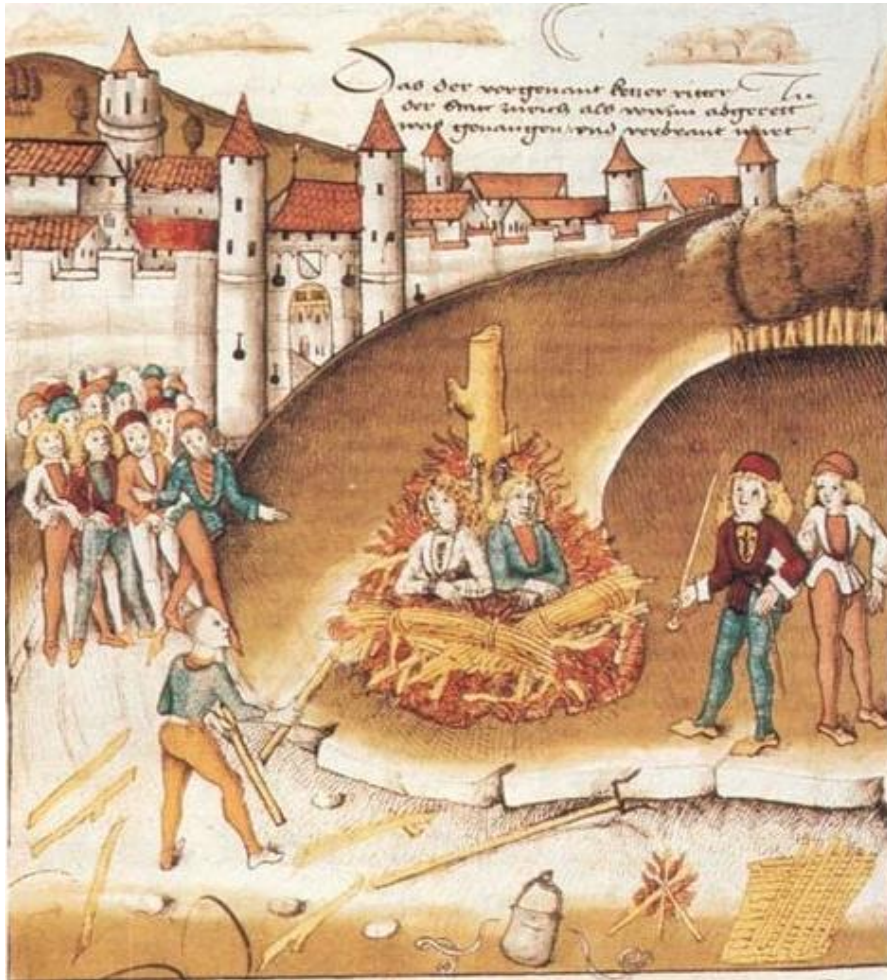
Upaľovanie čarodejnice (stredoveký drevoryt)

M. Wolgemut, H. Schedel (tlač): Upaľovanie Židov (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

Majster MS: Upálenie Majstra Jána Husa (1558)

Upálenie sodomitov (miniatura z Bernskej kroniky Diebolda Schillinga st., 15.st.)

Anonym: Vyhnanie démonov z alchymistu (rytina, 1600)

Martin Droeshout: Doktor Panurgus, alchymista (rytina,1620)

J. Luyken: Upálenie anabaptistky Frisoni Anneken Hendriks (1685)

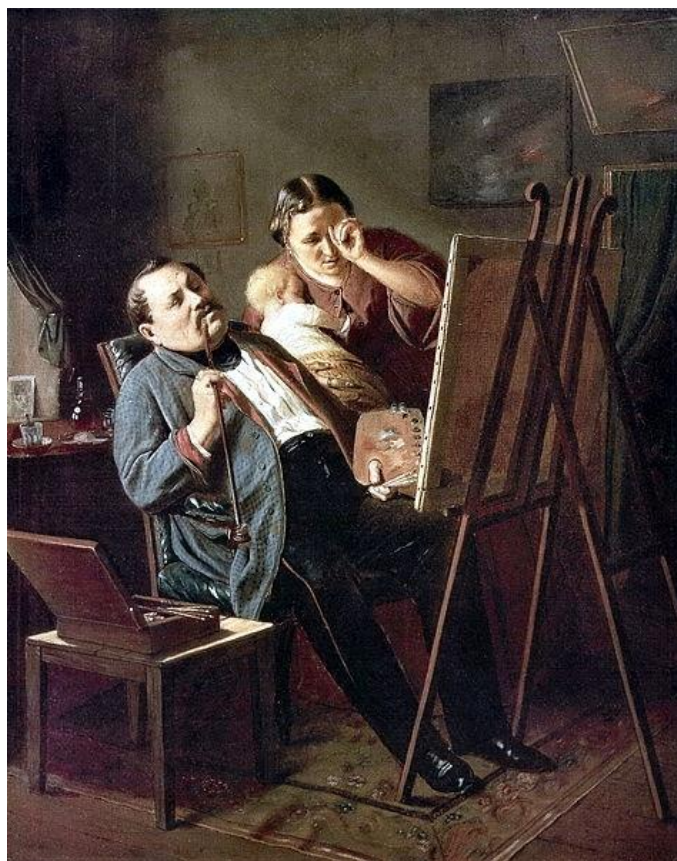

M. Zichy: Autodafé (19.st.)

G. Mjasojedov: Upálenie staroverca Avvakuma (1897)

autodidakt - z lat. autos – „sám“; didacticus – „náučný“; tiež *amatér, diletant*

V. G. Perov: Diletant (1862)

J. H. Godward: Amatérka

autograf - pôvodný rukopis

autografia - Baleka: z gréc. autos – „sám“, grafein – „písať“

1. kresba autografickou kriedou alebo autografickým atramentom podobným litografickému tušu (pozri *mastix*), prevedená na obyčajný alebo autografický papier, z ktorého ju možné preniesť na litografický kameň alebo iný štočok (*ofsetovú* dosku ap.); výhodou je fakt, že nemusí byť kresba zrkadlovo prevrátená ako je tomu pri priamej práci na štočku, ďalej vylúčenie komplikovanej retuše na štočku, ak sa práca nevydarí; nevýhodou je strata bezprostrednosti kresby; krajné hľadiská grafického originálu priznávajú grafickú pôvodnosť iba kresbe, nie odtlačkom zo štočku, na ktorý bola kresba prenesená; v tomto význame autografia sa zdá byť totožná s termínom *pretlač*, ktorý Baleka podrobne rozvádza pod týmto heslom (aj *pretlačový papier* označuje ako autografický papier; pozri *tlač*, *antikvariát*)

2. autograf je aj písmo vlastnou rukou, rukopis; autografia je aj korešpondencia, denník, záznam, podpis a ďalšie písomnosti; tie sa stali predmetom zberateľstva a súčasťou fondov knižníc, múzeí a galérií; autografia ako rukopis bola rozvíjaná napr. poetikou ruského futurizmu, ktorý videl v rukopisnom písme prvok poetického podnetu; futuristi vydávali knihy autografov pomenované *Samo-pisma*; v niektorých z nich bolo básnikove písmo spájané s ilustrovanou kresbou (kresby Rozanovovej a Gončarovovej k rukopisným knihám A.Kručonycha)

autografický atrament - atrament autografický

autografický papier - tiež *pretlačový papier*; papier alebo škrobový papier, alebo v grafike papier opatrený z jednej strany želatínovou, glycerínovou alebo škrobovou vrstvou, umožňujúcou pozitívne obrátenú kresbu zrkadlovo obrátiť a preniesť priamo na štočok (napr. litografický kameň); záporným rysom tohto prenosu je strata sviežosti a bezprostrednosti kresby, výhodou je vernosť prepisu; pozri *perová litografia*, *pretlač*

autografický tuš - tuš autografický

autochróm - farebná litografická reprodukcia; pozri *litografia*

autochromy - Smith: druhotné skupiny, ktoré zintenzívňujú farbu pigmentu; pozri *chromofory*

autochtónny - z gréc. autochtón – „miesto nálezu“; prezrádzajúci svojimi znakmi miesto nálezu; pozri *archeológia*

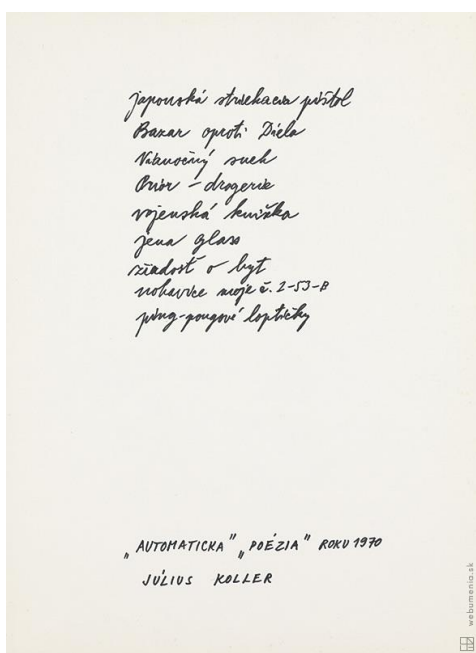
autoidentifikácia - vo výtvarnom umení spôsob umeleckého vyjadrenia

V. Rónaiová: Autoidentifikácia (1997)

autolitografia - umelecká *litografia*, pri ktorej samotný výtvarník kreslí na *litografický kameň* alebo zinkovú (*ofsetovú*) dosku; pozri *autografia*

automatická poézia –

J. Koller: „Automatická“ „poézia“ roku 1970 (1970)

automatické písmo - písmo automatické

automatizmus - spontánna maliarska a grafická technika, umelecký prejav bez racionálnej kontroly, morálnych alebo estetických úvah; vyznačovali sa ním tak realisti (*surrealizmus*; pozri napr. *Écriture automatique*), tak *abstraktní expresionisti*; pozri *hard-edge*, *konkrétne umenie*; *realizmus*

Automedon - starogréč. Ἀὐτομέδων/Automedon; v gréckych bájach otec *Neptoléma*; vozataj *Achilla*

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Automédon>

H. Regnault: Automedon (1868)